

Advies

DATUM 21 februari 2020
VOLGNUMMER 2019-2020/07

COMMISSIE Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Vijf prioriteiten én blijvende inspanningen voor alle kinderrechten?

Vlaams minister van Jeugd Benjamin Dalle vroeg aan het Kinderrechtencommissariaat een spoedadvies over de vijf prioritaire doelstellingen voor het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2020-2024. Het Kinderrechtencommissariaat bezorgde op 21 februari 2020 zijn advies aan de minister.

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert de vijf prioriteiten die de Vlaamse Regering tijdens de regeerperiode 2020-2024 wilt realiseren. Toch stipt het Kinderrechtencommissariaat in dit advies ook de tekortkomingen aan en geven we beleidssuggesties voor een straffer toekomstig Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Blijf voor álle kinderrechten gaan

We vragen aan de Vlaamse Regering en de coördinerend minister Kinderrechten om, naast de vijf prioriteiten, voor alle kinderrechten te blijven gaan.

Zet in op samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen en -niveaus

Veel problemen van kinderen en jongeren vragen om een integrale aanpak. Daarom moet het JKP verder reiken dan de som van alle beleidsdomein-specifieke-beleidsplannen. Het JKP moet meer zijn dan het verzilveren van de bestaande beleidsplannen.

Jeugdactoren en VN-Kinderrechtencomité willen straf armoedebeleid

Het is pijnlijk vast te stellen dat kinderarmoede geen prioriteit is. Het was dé prioriteit die uit het participatief voorbereidingstraject naar voren kwam. Het VN-Kinderrechtencomité tikte vorig jaar ons land op de vingers voor het aanhoudend hoog aantal kinderen dat leeft in armoede.

Kinderen willen écht gehoord worden

We vragen de Vlaamse Regering om gehoor te geven aan de stem van kinderen en jongeren bij het uitwerken van de prioriteiten. Zij hebben recht op participatie en worden nog te vaak vergeten als partner.

Voorzie genoeg middelen voor het JKP

We betreuren dat de Vlaamse Regering het prioritaire belang van de vijf thema's onder druk zet door geen expliciete JKP-middelen te voorzien en besparingen door te voeren in beleidsdomeinen die het leven van kinderen rechtstreeks bepalen.

Monitor de vijf prioriteiten op lokaal en Vlaams niveau

De Vlaamse Regering hoort oog te hebben voor het lokale jeugd- en kinderrechtenbeleid. Lokale besturen moeten op genoeg middelen en ondersteuning kunnen rekenen om een lokaal jeugd- en kinderrechtenbeleid waar te maken. De uitvoering van elke prioriteit moet op Vlaams en lokaal niveau gemonitord worden.

Elke prioriteit moet voor elk kind gelden

Elke prioriteit dient vertaald te worden in doelstellingen en acties die voor iedereen gelden. Kinderen met een beperking, vluchtelingkinderen, kinderen van minderheden, kinderen die gescheiden leven van hun ouders moeten in elke prioriteit aan bod komen.

Specifieke aandachtspunten voor het JKP vanuit meldingen bij de Klachtenlijn en eerdere adviezen

Naast de bovenstaande algemene bezorgdheden vragen we aan de Vlaamse Regering om bij het uitwerken van elke prioriteit rekening te houden met de signalen, klachten en kinderrechtenschendingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat die raken aan de vijf prioriteiten van de Vlaamse Regering.

▪ Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling

We scharen ons achter de ruime definitie van 'welbevinden' en vragen uitdrukkelijk aandacht voor kinderen in scheidingssituaties, rechten op en in de jeugdhulp, de bescherming van kinderen tegen geweld, het welbevinden van kinderen op school, het psychisch welbevinden van kinderen en jongeren, de positieve identiteitsontwikkeling van donorkinderen, adoptiekinderen en de plaats van het recht op vrijheid van religie in onze samenleving.

▪ Gezonde en leefbare buurten

We staan achter deze prioriteit. De nadruk op een gezonde buurt is noodzakelijk. Wel vragen we aan de Vlaamse Regering om de uitbouw van deze prioriteit participatief en integraal aan te pakken, want een leefbare buurt heeft aandacht voor de verkeers- en sociale veiligheid, het stimuleert contacten tussen mensen, de basisvoorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk, de luchtvervuiling wordt aangepakt en de publieke ruimte is bespeelbaar.

▪ Engagement in de samenleving door vrijwillige inzet

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter initiatieven die de maatschappelijke betrokkenheid van kinderen en jongeren en hun vrijwillige inzet willen verhogen. Tegelijk hoort het JKP ook engagementen van de Vlaamse Regering op te sommen die aantonen dat hun maatschappelijk betrokkenheid en boodschap geen dode letter blijft en dat hun vrijwillige inzet ondersteund en gedragen wordt.

- **Vrijtijdsbesteding voor allen**
Het Kinderrechtencommissariaat staat achter deze prioriteit. Elk kind moet op gelijkwaardige wijze van zijn recht op spel en vrije tijd kunnen genieten. Kunnen ze dat niet? Dan moeten ze op extra inspanningen van de overheid kunnen rekenen. Het Kinderrechtencommissariaat verwacht dat het decreet buitenschoolse opvang en activiteiten ook een plaats krijgt binnen de prioriteit 'vrijtijdsbesteding voor allen'. Dit decreet kan een ware hefboom zijn om deze prioriteit te verwezenlijken.
- **Mediawijsheid**
Mediawijsheid is een belangrijk actueel thema. We vragen om in te zetten op vaardigheden in het kritisch omgaan met media, en informatie, en het bewust zijn van mogelijke privacy-gevolgen. En dit zowel voor kinderen, ouders als andere opvoeders.

1. Blijf voor álle kinderrechten gaan

De Vlaamse Regering schuift vijf transversale prioriteiten voor het JKP naar voren en hoopt zo de slagkracht van het JKP te versterken.

We vragen aan de Vlaamse Regering en de coördinerend minister Kinderrechten om voor alle kinderrechten te blijven gaan, en niet enkel een aantal prioriteiten naar voren te schuiven. Ideaal zoomt het JKP in op volgende vragen, bezorgdheden en suggesties.

- Vlaanderen hoort, naast het JKP, werk te maken van een Nationaal Actieplan Kinderrechten. De coördinerend minister Kinderrechten kan een voortrekkersrol spelen in de opmaak van een Nationaal Actieplan Kinderrechten.
- We vragen aan Vlaanderen om met de slotbeshouwingen van het VN-Kinderrechtencomité¹ aan de slag te gaan. De slotbeshouwingen sommen tal van acties op die leiden tot een groter respect voor de rechten van kinderen en jongeren in Vlaanderen. Het JKP had evengoed het concrete antwoord kunnen zijn op al deze acties.
- Het Kinderrechtencommissariaat kijkt uit naar het jaarlijks verticaal overleg met elke Vlaamse minister, zoals gesteld in artikel 6 van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het jeugd- en kinderrechtenbeleid. We hopen dat het JKP dit overleg concretiseert. Voor ons kan het overleg een uitgelezen kans zijn om de wensen, signalen en meldingen van kinderen, jongeren, ouders en professionals aan de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat met de bevoegde ministers te bespreken.
- We verwachten dat de kindreflex zo ingezet wordt dat ze kinderrechten in alle beleidsdomeinen waarmaakt.

2. Zet in op samenwerking tussen beleidsdomeinen én beleidsniveaus

Veel problemen van kinderen en jongeren vragen om een integrale aanpak. Denk maar aan de aanpak van kinderarmoede en dak- en thuisloosheid bij kinderen. Het veiligstellen van de fysieke en psychische gezondheid van kinderen. Of de preventie en aanpak van intrafamiliaal geweld en de bescherming van kinderen tegen geweld waarbij tal van actoren betrokken zijn:

¹ Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Belgium*, 1 February 2019, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/191119_vn-slotbeshouwingen-5de-6de-rapport-belgie_def.pdf

de lokale politie waar je terecht kunt om geweld te melden, de huisarts die kwetsuren vaststelt, het CLB die de weg naar hulpverlening kan openen, de Vlaamse regelgeving en middelen die de zorg van kinderen organiseert, de federale regelgeving die geweld op kinderen verbiedt, ...

De klachten bij onze Klachtenlijn illustreren dat toezicht op de rechten van het kind en zorg dragen voor kinderen en jongeren appel doet op alle beleidsdomeinen en beleidsniveaus.

Wil Vlaanderen problemen van kinderen en jongeren blijven aanpakken, dan moet ze integraal te werk gaan en moet het JKP verder reiken dan de som van alle beleidsdomein-specifieke beleidsplannen. Het JKP moet meer zijn dan het verzilveren van de bestaande beleidsplannen.

3. Jeugdactoren en VN-Kinderrechtencomité willen straf kinderarmoedebeleid

Het is pijnlijk vast te stellen dat kinderarmoede geen prioriteit is. Het was dé prioriteit die uit het participatieve proces naar voren kwam. Het VN-Kinderrechtencomité tikte vorig jaar ons land op de vingers voor het ontoereikende en weinig transparante beleid voor kinderen in kwetsbare situaties, en het aanhoudend hoge niveau van kinderarmoede². Het Comité vreest dat het groeipakket-systeem kinderarmoede niet afdoende zal terugdringen. Ontoereikende huisvesting, dakloosheid en gedwongen uitzettingen worden als expliciete aandachtspunten naar voren geschoven. Het Comité dringt erop aan dat ons land zijn inspanningen opvoert om komaf te maken met kinderarmoede.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een straf kinderarmoedebeleid. De Vlaamse Regering moet kinderarmoedebestrijding als prioriteit in het JKP opnemen. Daarbij horen: heldere doelstellingen om kinderarmoede aan te pakken, wetenschappelijke evaluatie van het kinderarmoedebeleid, samenwerking met de federale overheid, opvolging en ondersteuning van het lokaal sociaal beleid en kwaliteitsvolle basisvoorzieningen voor elke kind. In Vlaanderen leven 150.000³ kinderen in armoede. Hun rechten worden elke dag geschonden.

4. Kinderen willen écht gehoord worden

Kinderrechten zijn minimumstandaarden en niet onderhandelbaar. Kinderen hebben die rechten enkel en alleen omdat ze kind zijn. Hoe we hun rechten in een concrete situatie waarmaken, kan verschillen. Elke situatie en elk kind is anders. Daarom moeten we kinderen zelf centraal stellen en hen betrekken bij beslissingen die hen treffen.

We vragen de Vlaamse Regering om gehoor te geven aan de stem van kinderen en jongeren bij het uitwerken van de prioriteiten. Nog te vaak zien we ze op muren botsen.

---

² Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Belgium*, 1 February 2019, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/191119_vn-slotbeschouwingen-5de-6de-rapport-belgie_def.pdf

³ In 2015 leefde 12% van de Vlaamse kinderen van 0 tot 17 jaar in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Dat komt overeen met ongeveer 150.000 kinderen. Vlaamse armoedemonitor 2017, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamsearmoedemonitor>

Volwassenen vergeten nog te vaak de kinderen en jongeren over wie het gaat te betrekken bij hun beslissingen: Hoe kijken zij naar de situatie en hoe beleven zij die? Wat vinden zij belangrijk? Wat stellen ze zelf voor?

5. Het JKP moet op genoeg middelen kunnen rekenen

De Vlaamse Regering wenst de komende jaren prioritair werk te maken van het welbevinden en de positieve identiteitsontwikkeling van kinderen en jongeren. Vlaanderen zal werken aan gezonde en leefbare buurten, het engagement in de samenleving verhogen door vrijwillige inzet te stimuleren. De Vlaamse Regering wil een 'vrijtijdsbesteding voor allen' en zet in op 'mediawijsheid'.

We betreuren dat de Vlaamse Regering het prioritaire belang van deze vijf thema's onder druk zet door besparingen door te voeren in beleidsdomeinen die het leven van kinderen en jongeren rechtstreeks bepalen. We vragen om de besparingen met impact op het leven van kinderen en jongeren te herbekijken en genoeg middelen voor het JKP te reserveren.

6. Monitor de vijf prioriteiten op lokaal en Vlaams niveau

In 2016 integreerde de Vlaamse Regering de Vlaamse sectorale subsidies voor cultuur-, jeugd-, sport-, flankerend onderwijs- en kinderarmoedebeleid in het Gemeentefonds. Daarnaast krijgen lokale besturen steeds meer regiefuncties in handen zoals de regie in de uitbouw van de Huizen van het kind, de organisatie van de buitenschoolse kinderopvang en de regie in het lokale armoedebeleid. Deze gedecentraliseerde beleidsdomeinen raken aan het leven en de rechten van kinderen en jongeren.

Het decentraliseren heeft zeker voordelen, maar er zijn ook risico's. Wie waakt over of monitort dat kinderen en jongeren, ongeacht hun geboorte- en woonplaats, op gelijkwaardigheid en gelijke rechten kunnen rekenen? Wie ondersteunt de lokale besturen in de uitbouw van een kind- en jeugd vriendelijk lokaal beleid? Zal elk kind in Vlaanderen op een gelijkwaardig lokaal armoedebeleid kunnen rekenen?

We vragen aan de Vlaamse Regering om oog te hebben voor het lokale jeugd- en kinderrechtenbeleid. Lokale besturen moeten op genoeg middelen en steun kunnen rekenen om een lokaal jeugd- en kinderrechtenbeleid waar te maken. We verwachten dat de uitvoering van elke prioriteit van het JKP wordt gemonitord op Vlaams en lokaal niveau.

7. Elke prioriteit moet voor elk kind gelden

De vierde prioriteit die de Vlaamse Regering voor de komende jaren naar voren schuift is 'vrijtijdsbesteding voor allen'.

Ideaal wordt elke prioriteit vertaald in doelstellingen en acties die voor iedereen gelden en komt elke prioriteit tegemoet aan de preferentiële rechten van maatschappelijke kwetsbare kinderen en jongeren.

Kinderen met een beperking, vluchtelingenkinderen, kinderen van minderheden, kinderen die gescheiden leven van hun ouders moeten, net als alle andere kinderen, op een gelijkwaardige manier kunnen deelnemen aan de samenleving en beroep kunnen doen op voorzieningen.

Kunnen ze dat niet, dan moeten ze kunnen rekenen op extra aandacht en extra inspanningen van de overheid.

8. Specifieke aandachtspunten voor het JKP vanuit meldingen bij de Klachtenlijn en eerdere adviezen

Naast de bovenstaande algemene bezorgdheden vragen we aan de Vlaamse Regering om bij de uitwerking van elke prioriteit rekening te houden met de signalen, klachten en kinderrechtschendingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat⁴ die raken aan de vijf prioriteiten van de Vlaamse Regering. In verschillende adviezen⁵ formuleerde het Kinderrechtencommissariaat beleidssuggesties die tegemoetkomen aan deze bezorgdheden van kinderen en jongeren.

8.1. Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de ruime definitie van welbevinden van de Vlaamse Regering. Vanuit de meldingen van kinderen en jongeren bij onze Klachtenlijn staan we achter de concrete vertaling van welbevinden in aandacht voor de integriteit van kinderen en jongeren en hun bescherming tegen geweld, het welbevinden van kinderen in scheidingsituaties of het tegengaan van schooluitval.

Anderzijds vragen we aan de Vlaamse Regering om ook zorg te dragen voor het welbevinden van kinderen en jongeren die kampen met psychische problemen, en de rechten van kinderen en jongeren in en op jeugdhulp of in en op onderwijs. Concreet schuiven we volgende acties en aandachtspunten naar voren:

Kinderen in scheidingsituaties

Het Kinderrechtencommissariaat ontvangt elke dag klachten van ouders en kinderen die lijden onder de gevolgen van een vechtscheiding.

- Er kan nog steeds veel meer werk worden gemaakt van hulpverlening die inzet op conflict vermijden of verminderen.
- Ook projecten zoals 'kinderen uit de knel', of andere conflict remediërende hulp moet vlugger in beeld komen.
- Verplichte kennismaking van koppels met familiale bemiddeling, alvorens een scheidingsprocedure op te kunnen starten, is een must. Ouders die uit elkaar gaan horen te weten dat familiale bemiddeling bestaat, wat de kracht is en hoe het in z'n werk gaat.

Rechten in en op jeugdhulp

In de jeugdhulp zijn nog heel wat uitdagingen.

- Jongeren in de jeugdhulp botsen nog te vaak op het gebrek aan participatie. Bij het nemen van beslissingen voelen ze zich te vaak buitenspel gezet.

⁴ <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/jaarverslag-kinderrechtencommissariaat-2018-2019-kinderen-willen-echt-gehoord-worden>

⁵ https://www.kinderrechtencommissariaat.be/adviezen_en_standpunten,
<https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/memorandum-voorstellen-voor-een-meer-kindvriendelijke-toekomst>
<https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/alternatief-rapport-werpt-kritische-blik-op-naleving-kinderrechten-belgi%C3%AB>

- Er moet werk worden gemaakt van het wegwerken van de wachtlijsten, zodat jongeren echt kunnen worden geholpen, op momenten dat ze het nodig hebben.
- Gezinnen moeten beter en vroeger worden ondersteund, zodat uithuisplaatsing echt de uitzondering wordt.
- Vlaanderen hoort zorg te dragen voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en de jongvolwassenen die de jeugdhulp verlaten.

Bescherming van kinderen tegen geweld

Bescherm sterker de integriteit van kinderen en jongeren

Er moeten sterkere publieke signalen komen over geweld en misbruik tegen kinderen. Vlaanderen moet sterker inzetten op de bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van kinderen en jongeren. Het JKP kan via concrete acties de bescherming van kinderen tegen geweld en misbruik opnieuw aanzwengelen.

Focus op pesten

Heel wat kinderen, jongeren, ouders, scholen en CLB's blijven worstelen met vragen over pesten en weten niet waar ze terecht kunnen. Jaarlijks krijgt onze Klachtenlijn heel wat klachten van kinderen, jongeren en ouders over pestgedrag op school. Er zijn bruikbare instrumenten nodig om beleid en praktijk te ondersteunen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt al jaren om een Kenniscentrum Pesten. Hier wordt geen zware organisatie mee bedoeld maar een centrum of netwerk met een mandaat dat wetenschappelijk gevalideerde kennis en expertise over pesten kan opbouwen en kan samenbrengen. Heel wat scholen, CLB's en netten zijn vaak zoekende over wat nodig is en wat werkt.

Welbevinden van kinderen en jongeren op school

Werk aan gelijke onderwijskansen

We vragen om prioriteit te geven aan gelijke onderwijskansen. Bijzondere aandacht hoort te gaan naar:

- Correcte, 'leergroei-gerichte' oriëntatie van anderstalige nieuwkomers en andere jongeren met migratieachtergrond. Nu worden nog te veel jongeren 'te laag' georiënteerd op grond van hun momentane gebrekkige Nederlandse taalvaardigheid, terwijl hun taalvaardigheid nog kan groeien.
- Inclusief onderwijs en complementaire wegen naar inclusie, zodat kinderen met een beperking alle kansen krijgen om hun talenten te ontplooiën en te kunnen deelnemen aan de samenleving.

Ondersteun leerkrachten in de omgang met nieuwkomers

Daarnaast hebben leerkrachten vorming en ondersteuning nodig in de aanpak van anderstalige minderjarige nieuwkomers. Dat geldt vooral voor scholen en leerkrachten die voor het eerst met deze leerlingen in contact komen.

Verken alternatieven voor tuchtmaatregelen in het lager onderwijs

Tuchtmaatregelen in het basisonderwijs zijn geen uitzondering meer. Gesprekken met kinderen, ouders en professionals leren ons hoe ingrijpend een uitsluiting van school is. Op erg jonge leeftijd associëren deze kinderen school met angst, frustratie, stress en uitsluiting. Een definitieve uitsluiting helpt niet. Integendeel. Veel kinderen zijn dan echt vertrokken voor een moeilijk parcours. Er is onderzoek nodig naar de oorzaken van dit fenomeen en naar een alternatieve aanpak bij moeilijkheden waarbij de kinderen hun plek in de klas of school kunnen behouden.

Creëer een beleidskader voor vrijheidsbeperkende maatregelen op school

De afgelopen jaren kreeg de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat vragen en meldingen van ouders, leerlingen en scholen over moeilijk gedrag, agressie en vrijheidsbeperking in het onderwijs. Zowel uit het reguliere als uit het buitengewoon onderwijs. Scholen worstelen met dit thema. Hoe kunnen en mogen ze handelen in crisissituaties? Er is een minimaal beleidskader nodig rond vrijheidsbeperkende maatregelen. Afzondering moet altijd een uitzonderlijke en tijdelijke maatregel zijn omdat de integriteit van het kind op het spel staat. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen waaruit blijkt dat afzondering soms zuiver als sanctie gebruikt wordt.

Psychisch welbevinden van kinderen en jongeren

Jongeren benadrukken samen met de Vlaamse Jeugdraad al jaren het belang van preventieve geestelijke gezondheidszorg. Ze noemen het gebrek aan geestelijke gezondheidszorg het grootste jongerenprobleem. De Zelfmoordlijn voert 58% van haar chatgesprekken met 10- tot 19-jarigen⁶. Bij kinderen en jongeren van 2 tot 18 jaar heeft ongeveer 1 op de 10 een psychisch of gedragsprobleem waarvoor professionele ondersteuning nodig is⁷.

Het JKP hoort acties op te nemen die het psychisch welbevinden van kinderen en jongeren bevorderen.

- Meldingen bij onze Klachtenlijn wijzen op een tekort aan hulpverleningsaanbod.
- Hun recht op toegang tot psychologische begeleiding staat daarnaast te vaak onder druk als één ouder bij een scheiding niet instemt met de hulp voor het kind.
- Tenslotte vragen we bijzondere aandacht voor de anderstalige minderjarige nieuwkomers afkomstig uit gewapende conflictgebieden en die in België alleen of met hun ouders asiel aanvragen. Zij worstelen vaak met trauma's. Er is een tekort aan voldoende gespecialiseerde hulp voor deze kinderen en jongeren.

Positieve identiteitsontwikkeling

Recht op afstammingsinformatie

Uit de meldingen blijkt hoe belangrijk het is te weten van wie je afstamt. De vraag duikt onder andere op bij geadopteerde kinderen, kinderen die verwekt zijn met een anonieme donor en kinderen van wie de moeder anoniem beviel. Die kinderen en jongeren worden geconfronteerd met een biologische en een sociale realiteit. Ook al is het sociale aspect het belangrijkste, toch hebben veel kinderen last van een dubbele loyaliteit.

Geadopteerde kinderen, kinderen die verwekt zijn met een anonieme donor en kinderen van wie de moeder anoniem beviel zijn op zoek naar informatie over hun herkomst. Er is onderzoek nodig naar de behoeften van kinderen rond hun recht op toegang tot informatie. Welke ondersteuning en begeleiding vragen kinderen en jongeren? Hoe percipiëren kinderen het donorschap, draagmoederschap, adoptie? Dit onderzoek is noodzakelijk om in het bredere debat het perspectief en het belang van kinderen en jongeren tot zijn recht te laten komen.

⁶ https://www.preventiezelfdoding.be/wp-content/uploads/2019/04/CPZ_Jaarverslag_2018.pdf

⁷ <https://www.sciensano.be/nl/pershoek/meer-dan-1-persoon-op-10-lijdt-aan-een-psychischestoornis>

Houd discussie over levensbeschouwing en identiteit open

Het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, zoals voorzien in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, lijkt van langsom meer onder druk te staan. Ook kinderen en jongeren krijgen het moeilijk om hun levensbeschouwelijke identiteit te uiten. Een van de plekken waar dat vandaag het sterkst tot uiting komt, is de school. We merken in de klachten die we krijgen dat geloof en geloofsbeleving op school vaak een heikel thema is. Van leerlingen blijven we klachten krijgen over het hoofddoekenverbod of het verbod op andere religieuze symbolen. We krijgen ook klachten over (niet mogen) vasten in de ramadan en over disputen over zwemmen in schoolverband. Veel scholen zoeken en botsen op hun grenzen van levensbeschouwelijke expertise. Ouders voelen zich vaak geïsoleerd en ervaren soms grote opvoedingsverlegenheid.

Vlaanderen heeft als belangrijke opdracht de discussie over levensbeschouwing en identiteit bij jongeren open te houden.

- Vlaanderen hoort in te spelen op het grote gebrek aan kennis en expertise over de verschillende levensbeschouwingen.
- Er is een duidelijk regelgevend kader nodig voor organisaties (zoals scholen of zwembaden) die levensbeschouwelijke symbolen of bepaalde kledij willen verbieden. Dat regelgevend kader moet rekening houden met de strikte voorwaarden die het Europees Hof op basis van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aan zulke verboden oplegt om de vrijheid van godsdienst en van godsdienstuiting te vrijwaren.

8.2. Gezonde en leefbare buurten

Kinderen zijn actieve gebruikers van de publieke ruimte. Ze beleven en bespelen de publieke ruimte. Anderzijds zijn ze, net als andere bewonersgroepen, ook kwetsbaar. Ze hebben specifieke noden waaraan de publieke ruimte moet voldoen.

Wanneer nagedacht wordt over de inrichting van de buurt dan moeten de noden van kinderen onderkend worden, zonder oog te verliezen voor de noden van andere bewonersgroepen.

Vlaanderen neemt deze nood en bezorgdheid ernstig en wil de komende jaren inzetten op 'gezonde en leefbare buurten'. Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de prioriteit 'gezonde en leefbare buurten'. Ook de nadruk die Vlaanderen legt op 'gezonde' buurten is een goed vertrekpunt.

Stimuleer een integrale en participatieve aanpak

We vragen aan Vlaanderen om de uitbouw van 'gezonde en leefbare buurten' integraal, impliciet, expliciet en participatief aan te pakken.

Integraal, omdat een kindvriendelijke buurt om een multidimensionale aanpak vraagt.

- Een mens- en kindvriendelijke buurt heeft aandacht voor de verkeers- en sociale veiligheid.
- Het stimuleert de sociale contacten en de relaties tussen mensen. Zeker in wijken met een grote dichtheid en bevolkingsdiversiteit zijn extra stimulansen nodig. Welzijns- en samenlevingsprojecten kunnen hier voor verschil zorgen.
- Er zijn basisvoorzieningen (huisartsen, onderwijs, crèches, buurthuis, openbaar vervoer, sociale huurwoningen ...) in de buurt die tegemoetkomen aan de noden van volwassenen en kinderen. Dit vraagt om aandacht voor de spreiding en de inplanting van voldoende basisvoorzieningen in een stad of gemeente.

- En de infrastructuur is toegankelijk voor alle kwetsbare groepen. Dit vraagt, bijvoorbeeld, om oog te hebben voor de type woningen, de toegankelijkheid van openbare gebouwen, pleinen en parken en de wijze waarop het openbaar vervoer ingeplant en georganiseerd wordt.

Impliciet, omdat een kindvriendelijke buurt samengaat met een mensvriendelijke buurt.

Expliciet, omdat kinderen wel degelijk kindspecifieke noden en behoeften hebben. Ze zijn een zeer kwetsbare groep in het verkeer, luchtvervuiling heeft een zwaardere impact op hun gezondheid, ze beleven hun omgeving via hun lichaam en hebben nood aan een bespeelbare publieke ruimtes en kindweefsels die hen, op een veilige manier naar hun school, vrienden, sportclub enzovoort leiden.

En **participatief**, omdat kinderen ervaringsdeskundig zijn. Ideaal worden jonge en oudere buurtbewoners reeds betrokken tijdens de ontwerpfase van een ruimtelijke planning.

8.3. Engagement in de samenleving door vrijwillige inzet

De Vlaamse Regering wil de maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren aan de samenleving versterken. Via projecten binnen het jeugdwerk, vrijwilligerswerk. Vlaanderen wil inzetten op vermaatschappelijking van de zorg.

Zorg dat hun maatschappelijke betrokkenheid op gehoor en ondersteuning kan rekenen

Jaarlijks tonen kinderen en jongeren maatschappelijk engagement.

- Ze maken zich zorgen om het klimaat. Ze uiten hun bezorgdheden massaal en meermaals op straat.
- Leerkrachten en leerlingen zetten samen acties op tegen de uitwijzing van hun klasgenoot naar het land van herkomst.
- Elk weekend staan duizenden jongeren klaar om als vrijwilliger in hun jeugdbeweging en jeugdwerkorganisatie aan de slag te gaan.
- Jongeren participeren aan lokale jeugdraden en de Vlaamse Jeugdraad.

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter initiatieven die de maatschappelijke betrokkenheid van kinderen en jongeren en hun vrijwillige inzet willen verhogen. Maar we vragen aan Vlaanderen om daarnaast gehoor te geven aan de maatschappelijke boodschap die geëngageerde kinderen en jongeren brengen.

Het JKP hoort naast projecten die maatschappelijk engagement en vrijwilligheid aanwakkeren, ook engagementen van de Vlaamse Regering op te sommen die aantonen dat hun maatschappelijke betrokkenheid geen dode letter blijft endat hun vrijwillige inzet ondersteund en gedragen wordt.

Vermaatschappelijking van zorg en vrijwilligheid heeft zijn grenzen

De vermaatschappelijking van de zorg heeft inderdaad positieve effecten. Het draagt bij aan een meer inclusieve en participatieve samenleving. Mensen worden aangesproken om zich in te zetten voor elkaar. De samenhangigheid wordt versterkt. Anderzijds houdt het ook risico's in, zeker voor kinderen en jongeren met problemen en geen krachtig en ondersteunend netwerk.

De meeste jongeren proberen eerst hun problemen zelf op te lossen, zonder hulp. Lukt dit niet, dan spreken ze hun intieme kring aan zoals hun broer en zussen, vrienden, ouders. Vinden jongeren hier ook geen antwoord op hun vraag, dan komen ze snel terug bij zichzelf terecht. Vaak komt het er op neer dat er op dat ogenblik niet meer verder naar hulp wordt gezocht. Ofwel verdwijnt het probleem dan vanzelf, ofwel blijft het duren of wordt het zelfs erger. Het is alvast niet zo dat jongeren te snel naar de professionele hulpverlening stappen. Jongeren ervaren bij de stap naar professionele hulp eerder heel wat drempels.

We vragen aan de Vlaamse Regering om doordacht te werk te gaan met de vermaatschappelijking van de hulp, zorg en steun. De acties in het JKP moeten rekening houden met de grenzen van vrijwillige inzet en vermaatschappelijking van de zorg.

8.4. Vrijtijdsbesteding voor allen

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de prioriteit 'vrijtijdsbesteding voor allen'. Elk kind moet op gelijkwaardig wijze van zijn recht op spel en vrije tijd kunnen genieten. Kunnen ze dat niet, dan moeten ze op extra inspanningen van de overheid kunnen rekenen.

De Vlaamse Regering neemt deze verantwoordelijkheid ernstig en verwijst expliciet naar het belang van inclusie en diversiteit tijdens de vrijtijdsbesteding.

Inclusief én specifiek

Een divers vrijtijdsaanbod is voor het Kinderrechtencommissariaat bij voorrang inclusief, maar sluit een specifiek vrijtijdsaanbod voor specifieke groepen van kinderen niet uit. Kinderen die in armoede leven, kinderen met een beperking, kinderen van minderheidsgroepen, kinderen die gescheiden leven van hun ouders of vluchtelingenkinderen ervaren drempels naar het reguliere vrijtijdsaanbod. Soms voelen ze zich er niet thuis en hebben ze nood aan spel en plezier met lotgenoten.

De overheid hoort bruggen te slaan tussen het reguliere vrijtijdsaanbod en maatschappelijke kwetsbare kinderen en jongeren, maar met respect voor de eigenheid en het eigen recht op vereniging van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Decreet buitenschoolse opvang en activiteiten als hefboom voor een vrijtijdsbesteding voor allen

Daarnaast verwacht het Kinderrechtencommissariaat dat de uitrol van het decreet buitenschoolse opvang en activiteiten⁸ ook een plaats krijgt binnen de prioriteit 'vrijtijdsbesteding voor allen'. Dit decreet kan een ware hefboom zijn in het verwezenlijken van deze prioriteit.

- Het decreet zet in op het versterken van het recht op spel van kinderen.
- Het decreet zet in op een integraal aanbod en samenwerking. Organisaties worden uitgedaagd om drempels tussen de organisaties aan te pakken, om een zo divers mogelijk buitenschools activiteitenpalet te realiseren.
- Het decreet voorziet verschillende subsidies voor lokale besturen, waaronder subsidies die expliciet inzetten op de participatie van kinderen met specifieke zorgbehoeften en kinderen uit kwetsbare gezinnen.

⁸Decreet van 3 mei 2019 houdende de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten, BS, 27 juni 2019

- Het decreet vergroot de kans op een divers georganiseerd activiteitenpalet voor kinderen die opgroeien in kansarme buurten met weinig vrijetijdsaanbod of publieke ruimte om te spelen.

We vragen aan Vlaanderen om erop toe te zien dat het decreet deze ambities waarmaakt en dat lokale besturen op voldoende middelen en een duurzaam ondersteuningsengagement vanuit Vlaanderen kunnen rekenen, want de uitdagingen zijn groot.

8.5. Mediawijsheid

Mediawijsheid is een belangrijk actueel thema. Het gaat over vaardigheden om met media te kunnen omgaan, over het kritisch omgaan met informatie, en bewust te zijn van mogelijke privacy-gevolgen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om deze drie facetten in het JKP aanbod te laten komen en niet alleen naar jongeren toe. Ook ouders en andere opvoeders zijn vaak niet genoeg mediawijs om met nieuwe media om te gaan, om deze voldoende kritisch te gebruiken en om alle risico's en mogelijkheden van sociale media goed in te schatten.

We zijn blij met de aandacht voor de digitale kloof. Vlotte toegang tot internet moet ook voor kinderen en jongeren absoluut gezien worden als een sociale basisvoorziening. Binnen dit thema verdient ook cyberpesten de nodige aandacht.